

Emily Greene Balch

Taler

Gunnar Jahn

Dato

10 desember 1946

Omstendigheter

Tale ved utdelingen av Nobels fredspris

- 1 Det går så ofte så at det miljø en vokser opp i, preger ens sinn og gir en impulser som blir av varig verd livet igjennom. Slik synes det å ha vært med Emily Greene Balch.
- 5 Hun ble født i Boston i 1867, og hun kommer fra gammel Ny-Englands-ætt og vokste opp i et stimulerende, intellektuelt miljø hvis tradisjoner gikk tilbake til de puritanere som først dannet det som vi kjenner som New-England i Statene. Disse ny-englendere hadde gjort seg fri for det harde i puritanismen, men de hadde tatt i arv dens strenge selvdisiplin og handlekraft, som tok sikte på å
- 10 arbeide for å gjøre virkelighetens verden bedre, først og fremst for dem som levde på samfunnets skyggeside. I dette miljø lærte hun å kjenne en idealisme, en personlig ansvarskjensle, og samtidig lærte hun å forstå at det nyttet ikke å arbeide for en bedre verden uten at dette arbeid ble bygd på virkeligheten slik som den nå en gang er.
- 15 Som ung student førte hennes interesser henne først til litteraturstudiet, men allerede meget snart går hun over i det arbeid som hun skulle komme til å vie all sin kraft inntil den første verdenskrig: Arbeidet for å bedre samfunnsforholdene gjennom sosial reform. Når kommer det henne først da hun lærer å kjenne
- 20 tilstanden i slumdistriktene i Amerikas store byer. Hun er selv med på å grunnlegge et sosialt settlement i Boston. Men samtidig kommer hun med i det praktiske arbeid på mange felter, hun slutter seg til American Federation of Labour og er en av stifterne av Womens Trade Union League of America.
- 25 Alt dette var i de første av 1890-årene, en tid da det nok var så at flere og flere i Europa hadde fått øye på skyggesidene ved det samfunn industrialismen hadde skapt. Men her lå Amerika langt tilbake.

30 Det direkte praktiske arbeid kunne imidlertid ikke gi Emily Balch nok. Hun
måtte både selv ha og gi kunnskap for å nå videre, og fortsatte sine studier, først
i Paris under Levasseur, den franske arbeiderklassens historieskriver, senere i
Berlin, hvor hun lærte å kjenne den retning innen økonomien som har fått
35 navnet katetersosialismen. Her kom hun også i kontakt med europeisk
arbeiderrørsle og var selv til stede på Den Sosialistiske Fagforeningskongress i
1896.

Fra dette år blir hun knyttet til Wellesley College, først som foreleser, siden som
professor i sosialøkonomi. Dette ble hennes hovedvirke inntil den første
40 verdenskrig, men undervisningen gikk hele tiden hånd i hånd med praktisk,
sosialt arbeid både i marken, i offentlige kommisjoner og gjennom forfatterskap.
Jeg nevner som typisk hennes arbeid om og for immigrantene. Hun var den
første professor i Amerika som gjorde de problemer som knytter seg
immigrantene, til gjenstand for forelesninger for sine studenter. Mest kjent er
45 vel hennes arbeid om de slaviske immigranter i Statene, et arbeid som er sagt å
danne en epoke i den vitenskapelige analyse av de problemer som knytter seg til
immigrasjonen. Betegnende for hennes arbeidsmåte er at hun forut for dette
arbeid besøkte de fleste slaviske bosettingsplasser i Statene og også oppholdt seg
et år i de slaviske emigrasjonsegner i Østerrike-Ungarn. Tall og skriftlige kilder
50 har ikke her vært nok for henne, hun måtte lære den virkelige verden å kjenne,
komme levende mennesker og forhold nær.

Så bryter den første verdenskrig ut. Den bryter ikke bare hennes
universitetskarriere - hun ble avsatt fra sin stilling som professor i 1918 på grunn
55 av sitt arbeid for freden - men den gir henne en ny oppgave, gir hennes liv et
nytt mål. Krigen kom til henne som til så mange den gang som et meningsløst
brudd i arbeidet for å skape en bedre verden.

Selv har hun uttrykt det slik: «Min reaksjon var først og fremst en kjensle av at
60 dette var et tragisk brudd i det arbeid som sto for meg å være vår tids virkelige
oppgave: Å skape en mer tilfredsstillende økonomisk ordning.» Men det må ha
virket sterkere i hennes sinn enn hun selv har gitt uttrykk for, for fra utbruddet
av den første verdenskrig av har hun gitt alt hva hun har av krefter til arbeidet
for freden. Eller som professor Simkhovitch fra Columbia sier: «Jeg har aldri
65 møtt noen som slik som hun tiår etter tiår har gitt hvert minutt av sitt liv til
arbeidet for fred mellom folkene.»

Hun så vel ikke i 1914, og det gjorde vel få dengang, at dette året er det store skillet, større enn i 1939. Da gikk en tidsepoke i graven, og det som siden har skjedd, har på mange måter ført menneskene bort fra den tro på individet og på retten som de beste hadde tatt i arv, og som var det som ga dem styrke. - Menneskene er blitt hardere siden den gang, mer skeptiske, og troen på makten har fått et sterkt tak, også nå etter at den siste krigen er over, både i den ytre og indre politikk.

I en slik tid er det at Emily Balch har ført sin kamp for freden. Og det har ikke vært en lett tid, men aldri har hun latt seg slå ned.

Under hele sitt arbeid for freden har hun vært nøye knyttet til Den Internasjonale Kvinneliga for Fred og Frihet. Den ble stiftet på et møte i Haag i 1915, altså midt under krigen. Der møtte kvinner fra de nøytrale land, fra sentralmaktene og fra de allierte. Det gikk den gang. Rovdyret hadde ikke vist seg i all sin redsel ennå. Men det var også den eneste tallrike gruppe innen de krigførende land som møttes og kunne bli enig om et rettferdig og praktisk fredsprogram. For det var praktisk. Vi må dømme det ut fra den tid det ble til. «Jeg anser forslaget for uten tvil å være det beste som inntil nå er kommet fram,» sa president Wilson til Kvinneligaens formann Jane Addams. Mange av forslagene ble også realisert i Folkeforbundspakten. Forslaget er konferansens, men Emily Balch har bidradd mye til å gi det sin dagsnære form, kunnskapsrik og virkelighetsnær som hun er.

Etter konferansen i Haag reiste to delegasjoner rundt til de nøytrale og krigførende land i Europa for å legge fram sine resolusjoner for statsmennene. Emily Balch var formann for en av delegasjonene. De ble høflig mottatt overalt. Statsmenn er jo som regel høflige, kanskje særlig mot kvinner, men ingen vet vel hva deres kloke smil betydde. Kvinnene nådde ikke noe med sine forslag, og det kunne en vel heller ikke vente på det tidspunkt.

I 1916 er Emily Balch i Stockholm og tar del i en «Neutral Conference for Continuous Mediation», som Henry Ford hadde fått i stand. På denne konferanse legger hun fram sitt forslag til «International Colonial Administration», et forslag som likner det mandatsystem som ble vedtatt i Versailles.

Da hun kom hjem i 1916, kastet hun seg inn i kampen mot at Amerika skulle ta del i krigen. Hun var med i Collegiate Anti-Militarism League, var medlem av rådet for Fellowship of Réconciliation. Hennes arbeid for freden og hennes
110 radikale sosiale innstilling førte til at hun som før nevnt i 1918 mistet sin professorstilling. Følgen var at hun ble knyttet til redaksjonen i ukebladet «Nation» som sto i brodden for kampen for en rettferdig og varig fred.

Så kom freden, og Kvinneligaen hadde sitt annet møte i Zürich i 1919 mens de
115 allierte diskuterte fredstraktaten i Paris. På dette møte hadde de for seg et utkast til fredstraktaten som ble gjennomgått. Jeg kan ikke her gjengi de resolusjoner som ble knyttet til fredsforlaget. Bare så mye vil jeg si at det hadde vært klokt om man den gang hadde lyttet til hva kvinnene sa. Men få gjorde det. Det er ikke så underlig slik som stemningen var, og dertil kom at resolusjonene kom fra
120 kvinner. I mannssamfunnet er det sjelden at forslag som kommer fra kvinner, tas særlig alvorlig. Av og til kunne det kanskje ikke være så dumt om mennene sparte sine kloke smil.

Etter møtet i Zürich tar Emily Balch opphold i Genève, først som Den
125 Internasjonale Kvinneligas generalsekretær, en stilling som hun oppga alt i 1922 på grunn av sviktende helse. Men også senere tilbrakte hun en stor del av sin tid i dette sentrum for alt mellomfolkelig arbeid.

Det er ikke mulig i et kort utsyn over hennes virke i disse årene å nevne alt hva
130 hun har gjort. Hun tok del i de fleste av Kvinneligaens kongresser - i mellomkrigstiden var det 9 av dem - og her fikk hun avgjørende innflytelse i utformingen av resolusjonene. Hun arrangerte flere av de møter som Ligaen holdt for å behandle spesielle spørsmål om moderne krigsmetoder, om opium, om de østerrikske problemer, om minoritetsspørsmål. Hun tok del i
135 konferansene om statsløse, om den økonomiske verdenskrise. På alle disse og på mange andre konferanser som ikke var arrangert av Kvinneligaen, gjorde hun sin innflytelse gjeldende. Under sitt opphold i Genève var hun stadig i kontakt med Folkeforbundet, ikke bare om de store politiske problemer, men om alt som kunne fremme samvirket mellom folkene. Med sin realistiske innstilling mente
140 hun at ved å bygge opp samarbeid på spesielle felter ble folk vant til å kunne arbeide sammen, og dette kunne igjen føre til bedre politiske forhold mellom folkene.

Typisk for hennes arbeid med spesialproblemer, som bare er en del av det store

fredsproblem, er hennes arbeid i 1921 sammen med den amerikanske avdeling av Kvinneligaen for å få USA til å frafalle sitt krav på prioritet for sine fordringer på Østerrike. Det ble også virkelighet. Men enda mer typisk er hennes arbeid i 1926 for å få USA til å trekke sine tropper bort fra Haiti, som
150 hadde vært besatt i 11 år. Denne gangen er det også Kvinneligaen som tar initiativet, og den drivende kraft er Emily Balch.

Men hennes arbeid bygger ikke på agitasjon uten grunnlag. Først reiste hun med en delegasjon til Haiti, og rapporten derfra, som Emily Balch har skrevet
155 storparten av, vitner om hennes evne til å trenge inn i problemene og om hennes store dyktighet når det gjaldt å skape en praktisk løsning på demokratisk grunnlag og til gagn for befolkningen, en evne som mang en statsmann kunne misunne henne. Etterpå kom kampen for å få saken igjennom. Til slutt vedtok også den amerikanske regjering praktisk talt alle delegasjonens forslag og trakk
160 troppene tilbake.

Nå må en ikke tro at Emily Balch bare har virket gjennom kongresser og komitéer eller ved den innflytelse hun kunne øve på statsmaktene. Hun har vært den første til å forstå at oppdragelse og opplysning må til, og derfor tok hun
165 initiativet til opprettelsen av internasjonale sommerskoler som Kvinneligaen fikk i stand i mellomkrigstiden. Hun underviste også selv ved disse skolene. Men ikke bare det. Hun søkte gjennom sine mange reiser til forskjellige land å lære forholdene å kjenne og å vekke menneskene for internasjonal forståelse. I Egypt søkte hun å få kontakt med kvinnene, i Palestina med de jødiske, britiske og
170 arabiske ledere, i England holdt hun en rekke foredrag for ratifikasjon av Briand-Kellogpakten, for å nevne noen eksempler. Så kommer til hennes uttallige foredrag i USA om internasjonalisme og om Folkeforbundet, hennes kamp mot sitt eget lands isolasjonisme som holdt det borte fra Folkeforbundets arbeid. Hun var imot Amerikas passivitet i en tid da aktivitet betydde alt.

175 Men årene gikk, og skuffelsene ble mange, først japanernes okkupasjon av Mandsjuria, og etterpå kom det ene slag etter det andre. Det er den nye verdenskrig som modnes. Menneskene kunne ikke se at når voldsmannen tar roret og rettsstaten knuses, da er det tid å være på vakt.

180 I denne tid reagerte Emily Balch sterkt mot det som skjedde. Hun angrep isolasjonismen og den offisielle amerikanske nøytralitetslovgivning. Herved kom hun for første gang i motsetning til den amerikanske avdeling av

185 Kvinneligaen. Og da krigen kommer og Amerika blir med, går hun ikke mot dette som under den første verdenskrig. En kan kanskje si det så at hun skiller lag med de absolutte pasifister, kvekerne, Fellowship of Reconciliation og War Resisters League. Spørsmålet kom til henne som det kom til alle dem som arbeidet for fred: Skal vi kaste oss ned og la rovdypet ta oss? Jeg stiller
190 spørsmålet. La enhver søke i seg selv og finne svaret.

Emily Balch fant sitt svar, fordi hun mente at uten å kjempe ned det onde, var det ikke håp om seier for de idéer hun hadde vært talsmann for i de mange år.

195 Både før og under krigen arbeidet hun meget aktivt for alle de flyktninger som kom til Statene, særlig for jødene. Men alt tidlig begynte etterkrigsproblemene å beskjeftige henne. Ikke på den måten at hun bare følger med og lærer tingene å kjenne, men hun arbeider selv ut forslag til fredsvilkår, fredsvilkår som ikke bygger på betingelsesløs kapitulasjon, men legger det realistiske synspunkt til
200 grunn at verden skal bygges opp igjen. Hun utarbeider også forslag til en konstruktiv internasjonal ordning. Og etter at United Nations Organization er dannet, går hun inn for den og har lagt hele sin innflytelse i vektskålen for at de amerikanske fredsorganisasjoner skal støtte United Nations selv om det i dag ikke svarer til idealene. «For,» sier hun, «den nye organisasjonen vil ikke bli det
205 som dokumentene synes å gi uttrykk for, men det som medlemmene gjør den til. Øvelsen i samarbeid er det som vil gi United Nations dens karakter. En har ikke satt opp planer for et Utopia, men for Europa, Russland, Amerika og alle andre land med motstridende interesser og idéer. Nettopp fordi de forslag vi har for oss, er relativt beskjedne, kan det være at de vil bli realisert.»

210

Her har vi igjen hennes dagsnære syn på tingene. Et langt livs erfaring har jo også lært henne hvor store vansker det er å overvinne. Men det er også andre toner hos henne enn det nøkterne, realistiske syn på det arbeid som ligger foran oss.

215 Jeg kan ikke la være å gjengi noen ord av henne på hennes eget språk:

«International unity is not in itself a solution. Unless this international unity has a moral quality, accepts the discipline of moral standards and possesses the quality of humanity, it will not be the unity we are interested in.»

220

«Internasjonal enighet er ikke noen løsning i seg selv. Hviler ikke denne enighet på et moralsk grunnlag, bøyer den seg ikke for den disiplin som følger av det

225 moralske grunnlag, og er ikke humaniteten dens ledestjerne, så vil ikke dette
være en enighet som vi er interessert i.»

230 De teknisk fullkomne praktiske resultater er når det kommer til stykket, heller
ikke for henne det vesentlige, hvis det ikke er vokst fram og hviler på et etisk
grunnlag. Er organisasjonens grunntone autokratisk og ikke bygd på
samarbeidets ånd, så kan det bli verre enn intet.

235 Det er mange som har sett det slik, flere før enn nå, og vi hører ikke ofte disse
tonene nå om dagen. Det er drøm, vil mange si. Men hva er livet verd uten drøm
også under dagens praktiske arbeid?

240 Emily Balch er ikke et navn som mange har hørt her hjemme, og det er vel ikke
så mange ute i Europa som husker henne i dag. Krigen har visket ut så mange
navn. Men hun har, selv mens hun sto i sine beste arbeidsår, vært av dem som
ikke lot sitt navn tre fram. Hun er et beskjedent menneske. Jeg tror det kan sies
om henne som det ble sagt om Cordell Hull i fjor, at for henne spiller det liten
rolle om det er henne selv eller en annen som får æren, bare saken vinner fram.

245 Emily Balch er høyt oppe i årene, men like til det siste har hun vært aktiv, og
som hun selv har sagt da hun ble feiret på sin 75 årsdag: «Jeg mener å ville leve
ganske lenge ennå, for som min bestefar sa: En gammel kvinne er så seig som en
gammel ugle.» Vi må ønske hun har rett, for verden er ikke rik på mennesker av
hennes støpning.

250 Kan vi enn ikke si til henne: «Smiler du ikke ved målet,» det mål som er
ledestjernen for dem som arbeider for mer enn for dagen, så kan vi hylle og
takke henne for hennes livslange, utrettelige arbeid for fredens sak. Hun har vist
oss at den virkelighet vi søker, må vinnes gjennom det slitsomme arbeid i den
verden vi lever, men hun har vist oss mer: At en går ikke trett, at nederlag gir
nytt kampmot til den som inne i seg har den hellige ild.

255

Kilde

Gunnar Jahn: Litt av hvert. Artikler, foredrag og taler. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1949, s. 242-249.

Emner

Fred, Hyllest, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale

260

URI

265

270

275

280

285

290

295

300